Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
*Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.*
Birourile de anuncĭurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena *R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

# GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care-ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brasovŭ:
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 216. Brașovŭ, Joi, 30 Septemvre (12 Octomvre) 1893.



## Programulŭ d-lui Hieronymi.

II.

Brașovŭ, 29 Septemvre v.

Pusă odată cestiunea naționalitățilorŭ pe acelŭ terenŭ, ca ea sĕ fiă resolvată nu pe calea firéscă, prin satisfacerea drepteloru postulate naționale ale Românilorŭ și ale celorlalte popóre nemaghiare, ci pe o cale măestrită, prin combaterea sistematică a acestorŭ postulate, cu „asprimea legilorŭ“ de-o parte, ér de altă parte cu ademenirea și amăgirea masselorŭ poporului, oferindu-li-se órecarĭ favorurĭ materiale și o administrațiă mai promptă și mai dréptă, e clarŭ și învederatŭ, că aicĭ nu mai póte fi vorba nicĭ-decum de-o împăcare, ci celŭ multŭ de-o pacificare forțată în cadrulŭ legilorŭ actuale unguresci.

Programulŭ d-lui Hieronymi nu se presentă așa dér în lumina unei concepțiunĭ de omŭ de statŭ, care vrea sĕ facă finitŭ stărilorŭ publice miserabile, ce au produsŭ nemulțămirea din țéră, ci simplu numai ca unŭ programŭ pentru apĕrarea și perpetuarea acestorŭ stărĭ create de guvernele unguresci în cei douĕ-ḑecĭ și șése de ani din urmă.

Cu alte cuvinte, totŭ ce s'a făcutŭ în acești 26 de anĭ de cătră cei dela putere, este și rĕmâne bine făcutŭ pentru „întărirea și înflorirea națiunei“, și ceea ce se cere acum Românilorŭ și celor-l'alte popóre este, ca sĕ se supună necondiționatŭ situațiunei create, recunoscêndŭ așa numita „ideă de statŭ maghiarŭ“.

„Scopulŭ finalŭ alŭ politicei de naționalitate, ce-o urmăresce guvernulŭ, este“, ḑice d-lŭ Hieronymi, „ca fiă-care cetățénŭ alŭ patriei, sĕ fiă unŭ fiu credinciosŭ alŭ ei, ca fiă-care cetățénŭ alŭ patriei, fără deosebire de naționalitate, sĕ conlucre *cu noi la întărirea și înflorirea națiunei*“.

Bate la ochĭ, că în acéstă definițiune a scopului politicei guvernului este vorba numai de aceea, ce sĕ dea cetățénulŭ, éră nu și de aceea, ce se ia; este vorba numai de datoriile lui cătră patriă și statŭ, éră nu și de drepturile lui și de datoria ce-o are statulŭ față cu elŭ; este vorba numai de cetățénŭ ca individŭ, nu și de acele colectivitățĭ de cetățenĭ, carĭ formézá individualitățĭ deosebite naționale; în fine este vorba numai de-o singură națiune, care este națiunea domnitóre maghiară, și la a căreia întărire și înflorire se pretinde sĕ conlucrămŭ cu Maghiarii, și nu se face de locŭ amintire de celelalte naționalitățĭ, carĭ împreună cu naționalitatea maghiară formézá, conformŭ legei de naționalitate dela 1868, *națiunea politică* și carĭ, în puterea principiului egalei îndreptățirĭ, suntŭ asemenea în dreptŭ sĕ lucreze la întărirea și înflorirea lorŭ.

Postulatulŭ, ca fiă-care cetățénŭ alŭ patriei sĕ fiă unŭ fiu credinciosŭ alŭ ei, se înțelege de sine și nu mai era nevoiă de alŭ accentua în deosebĭ. Décă cu tóte aceste d-lŭ Hieronymi l'a accentuatŭ, a făcut'o nu mai și numai cu scopŭ de-a arĕta, ca conclusiune a acestei premise, că numai așa va fi credinciosŭ patriei fiă-care cetățénŭ, décă va conlucra cu Maghiarii la „întărirea și înflorirea națiunei“.

Conclusiunea ministrului de interne are o însemnătate simptomatică. D-sa scie fórte bine, că décă de pildă cetățenii de naționalitate română s'ar bucura de drepturĭ și de autonomiă națională, acésta nu i-ar împiedeca de a fi credincioșĭ statului, precum nu-i póte împiedeca pe Croațĭ autonomia lorŭ în împlinirea datoriei lorŭ capitale cetățenescĭ. După ce însĕ politica sa nu vrea sĕ facă nicĭ o concesiune individualitățiĭ naționale a popórelorŭ nemaghiare din Transilvania și Ungaria, ci are în vedere numai interesele naționale maghiare, d-lŭ Hieronymi face atêrnătorŭ patriotismulŭ cetățenilorŭ nemaghiarĭ din aceste țerĭ de condițiunea, ca sĕ conlucre la întărirea și înflorirea națiunei domnitóre maghiare.

In totŭ discursulŭ sĕu d-lŭ Hieronymi nu face nicĭ c'unŭ cuvêntŭ amintire de vr'unŭ dreptŭ alŭ cetățenilorŭ de naționalitate română, ér postulatele naționale ale Românilorŭ, formulate în programulŭ politicŭ dela 1881, le respinge în totalitatea lorŭ, ḑicêndŭ, că este decisŭ a combate cu tótă asprimea legii acțiunea ce tinde la realisarea lorŭ. Ne spune, că d-sa și toțĭ Maghiarii stau pe-o basă *cu totulŭ alta* decâtŭ este basa programului nostru naționalŭ. Se ocupă de simptomele nisuințelorŭ române și de combaterea lorŭ și a așa ḑișilorŭ „agitatorĭ“ și schițéză în liniamente generale nisce mĕsurĭ positive, ce voiesce a le lua cu scopŭ de a scóte massele române de sub influința acestor „agitatorĭ“ și de-a face din preoții și dascălii noștri „apostolĭ ai ideei de statŭ maghiarŭ“. Pretinde în fine dela societatea maghiară ca sĕ șĭ eserceze *influința ei contopitóre* fiindŭ mai puținŭ esclusivă și îngrijindu-se mai multŭ de interesele materiale ale marei mulțimĭ române.

De tóte aceste a vorbitŭ d-lŭ Hieronymi, numai despre *dreptulŭ de limbă* alŭ Românilorŭ și alŭ naționalitățilorŭ celorlalte n'a ḑisŭ nicĭ unŭ cuvêntŭ. Și totuși d-sa trebue sĕ scie, că acesta este și rĕmâne punctulŭ cardinalŭ alŭ tuturorŭ plângerilorŭ popórelorŭ nemaghiare; trebue sĕ scie, că lupta dintre elementulŭ maghiarŭ și românŭ este *per eminentiam* o luptă pentru limbă, o luptă în care se tractéză de acea mare întrebare, că óre Românii au séu nu dreptulŭ de a trăi în acestŭ statŭ cu limba, cu datinele și cu cultura lorŭ româDéscă, bucurându-se de deplina libertate de desvoltare națională, c'unŭ cuvêntŭ este o luptă crâncenă de esistență națională.

Ce garanță ofere ministrulŭ de interne Românilorŭ, că dreptulŭ limbei lorŭ va fi scutitŭ, că nu vorŭ fi împedecațĭ în nisuințele lorŭ de cultură și în libera desvoltare a individualitățiĭ lorŭ naționale? Căcĭ dóră de acésta și nu de alta se tractéză în luptele nóstre cu Ungurii!

Nu cumva consideră d-sa ca o astfelŭ de garanță prospectele, ce ni le face, că va îngriji ca în viitorŭ o parte măcarŭ din tinerii noștri inteligențĭ sĕ pótă deveni bunĭ funcționarĭ unguresci, ca o parte măcarŭ din preoțimea și dăscălimea nóstră română sĕ pótă deveni apostolĭ ai ideei de contopire și ca societatea maghiara sĕ sprijinéscă acésta contopire prin îmbrățișarea masselorŭ române?

D-lŭ Hieronymi n'a ḑisŭ în discursulŭ sĕu programŭ nicĭ măcarŭ atâta, câtŭ a ḑisŭ în vorbirea sa de astă tómnă cătră alegĕtorii sĕi. Atuncĭ a cerutŭ ca funcționarii din ținuturile locuite de Românĭ sĕ fiă datorĭ a înțelege și a vorbi limba poporului, a cerutŭ revisuirea legei electorale și lărgirea dreptului electoralŭ.

Acuma însĕ nu indică nicĭ c'unŭ cuvêntŭ măcarŭ, că guvernulŭ s'ar gândi de a satisface dreptulŭ de limbă alŭ Românilorŭ, fiă și numai intre maginile de totŭ strîmte ale legei de naționalitate din 1868, șcólele și cultura nóstră națională le lasă în grija ordonanțelorŭ contelui Csaky, ér de reforma legei electorale tace tăcerea pescelui.

In schimbŭ însĕ ne asigură atâtŭ ministrulŭ-președinte Wekerle câtŭ și d-lŭ Hieronymi, că se vorŭ înmulțĭ organele siguranței publice și se vorŭ lua mĕsurĭ restrictive față cu dreptulŭ nostru de întrunire.

După tóte aceste mai póte fi óre îndoiélă despre scopulŭ finalŭ alŭ politicei de naționalitate, ce-o urmăresce guvernulŭ ungurescŭ?

## Cestiunea naționalitățilorŭ în dieta ungurescă.

*Ședința dela 5 Octomvre a. c.*

(Continuare.)

Ministru-președinte Ales. Wekerle: continuând vorbesce de rĕspunsulŭ preaînaltŭ dela Güns. (*Pazmandy*: Acuma vine biletulŭ de trecere, „Passirschein“.) Este unŭ neadevĕrŭ, că s'ar fi datŭ membrilorŭ guvernului la Güns asemenĭ bilete de trecere; n'am avutŭ lipsă de elŭ, căcĭ pretutindenĭ am fostŭ primitŭ cu cuvenita stimă. (Ilaritate în stânga). Sĕ trecŭ însĕ la obiectŭ. Ce s'a ḑisŭ în rĕspunsulŭ dela Güns? S'a ḑisŭ, că schimbarea basei dela 1867 ar fi periculósă din simpla causă, că este o convențiune bilaterală; este acésta o convențiune nu numai între Domnitorŭ și națiune, ci și între națiune și celelalte țĕrĭ ale Domnitorului (Reprobărĭ în stânga estremă). Décă rĕspunsulŭ regalŭ ar ḑice, ceea ce ḑice proiectulŭ de adresă alŭ lui Apponyi, că este unŭ contractŭ bilateralŭ, atuncĭ acelŭ rĕspunsŭ ar avé în adevĕrŭ lipsă de deslușire. Dér acolo nu e vorba de unŭ contractŭ bilateralŭ, ci de-o convențiune bilaterală. (Ilaritate în stânga). Și acésta nu e una și aceeașĭ. Noi, onor. cameră, n'amŭ făcutŭ alta, decâtŭ că constatămŭ corectitatea și durabilitatea acestei base, pe care s'a constituitŭ guvernulŭ. Noi basa dela 1867 amŭ privit'o întotdéuna ca o creațiune de caracterŭ durabilŭ, din care nu lăsămŭ sĕ se ia nimic și la care nu voimŭ s'adaugemŭ nimicŭ. (Aprobărĭ în drépta. Sgomotŭ în stânga estremă). Nu voimŭ sĕ adaugemŭ nimicŭ la ea, nu voimŭ sĕ-o sguduimŭ, pentru-că noi credemŭ, că este unŭ adevĕratŭ interesŭ alŭ națiunei maghiare, ca acea lege sĕ fiă astfelŭ susținută, cum s'a creatŭ. (Viuă aprobare în drépta).

Ḑice contele Apponyi, că noi ținêndŭ la litera legilorŭ din 1867 ne subtragemŭ dela realisarea multorŭ aspirațiunĭ și postulate naționale. Ce deosebire esistă între noi? Sĕ vedemŭ mai întâiu cestiunea curții regale. (Audițĭ! Audițĭ!) In acésta cestiune...

Nicolae Kun: Ai făcutŭ o promisiune (Mișcare în stânga).

Ministru preș. Ales. Wekerle: Da, am promisŭ de-a presenta unŭ proiectŭ, nu cu privire la crearea unei curțĭ deosebite, ci cu privire la o *regulare a curții* corĕspunḑĕtóre cerințelorŭ de statŭ. (Mișcare în stânga: O voce: Escelentă soluțiune). De este o soluțiune escelentă, orĭ o promisiune, cu acésta cestiune ne vomŭ ocupa, cum credŭ, în timpŭ fórte scurtŭ, după câteva sĕptĕmânĭ. (Eljenurĭ și aplause în drépta).

A doua cestiune este acea a *colorilorŭ și emblemelorŭ* (Audițĭ) și cu acésta am promisŭ, că mĕ voi ocupa și voi stărui a-o resolva. (Aprobărĭ în drépta). Cumcă acéstă promisiune nu-o potŭ realisa în scurtŭ timpŭ, e învederatŭ, căcĭ suntemŭ numai de 10 lunĭ la guvernŭ, și aicĭ se tractéză de-o instituțiune comună, pentru a căreia resolvare mai este de lipsă și consĕmțĕmêntulŭ acelora, carĭ suntŭ îndreptățițĭ a ḑice unŭ cuvêntŭ aicĭ. (Aprobărĭ în drépta. Mișcare în stânga. O voce: Cine suntŭ aceia?)

A treia cestiune privesce *crescerea militară*. Principiulŭ, ca acéstă crescere sĕ fiă așa, ca fiiĭ națiunei maghiare, sĕ fiă astfelŭ crescuțĭ în armată, încâtŭ sĕ nu fiă desbrăcațĭ de caracterulŭ naționalŭ și de naționalitatea lorŭ, acestŭ principiu nu nu-